

PRINȚI ȘI PRINȚESE ÎN REGATUL ROLURILOR DE GEN. Evoluția rolurilor de gen din cadrul filmelor Disney

ANDREEA IRINA MATEESCU, promoția 2019

ABSTRACT Cercetarea analizează evoluția modelelor rolurilor de gen precum și distribuția rolurilor de gen din cadrul filmelor Disney. Accentul a fost pus asupra a treisprezece filme ce îi au ca și protagoniști pe prințesele și prinții Disney. Abordarea a fost una cantitativă, iar metoda de cercetare folosită a fost analiza de conținut asupra scenelor. Prințesele Disney sunt caracterizate în mod egal atât de comportamente specifice genului lor, cât și de comportamente non-specifice, fiind caracterizate de afișarea unei atitudini active, prioritizarea relațiilor romantice dar și portretizarea acestora în rolul eroului. Prinții sunt în primul rând caracterizați de plasarea relațiilor romantice ca prim obiectiv, precum și de portretizarea acestora în rolul de erou și în rolul de lider. Rolurile de gen sunt în continuă schimbare, iar tendința este către prezența unor roluri androgine în cazul genului feminin și către o revenire la întărirea reprezentării genului masculin ca fiind cel ce are ca ideal puterea fizică, statusul de lider și cel de erou.

Cuvinte cheie: *Gen, Roluri de gen, Modele de gen, Socializare primară, Valori, Comportamente.*

1. INTRODUCERE

Încă din cele mai vechi timpuri copiii au ascultat povești despre prinți și prințese și și-au dorit și ei, măcar o dată, să fie în locul personajelor, să conducă un regat, să sărute o broască pentru a o transforma în prinț, să se lupte cu balauri și să plece în aventuri nemaivăzute. De câteva decenii aceste povești au fost transpuse în filme animate ceea ce a influențat major modul în care copii se raportează la protagoniștii acestora. Dacă înainte copiii ascultau nerăbdători și își imaginau ce culoare au ochii prințului și cât de strălucitor este părul prințesei, aceste filme au clarificat toate detaliile și oferă publicului țintă o imagine perfect conturată. Fetele și băieții privesc cu interes aceste filme și își însușesc comportamentele personajelor raportându-se la ele ca fiind modele. Pentru copii aceste filme nu sunt simple surse de divertisment ci un amalgam de

lecții despre cum ei înșiși ar trebui să fie, să arate, să se comporte. Problema în situația prezentată este faptul că prințesele și prinții sunt deseori prezentați stereotipic, astfel copiii pot după vizionarea filmelor să rămână cu impresia că fetele aflate la ananghie trebuie să aștepte un prinț puternic să le salveze sau băieții aflați în situații dificile trebuie să își internalizeze emoțiile și să " fie bărbați". Astfel de modele pot fi toxice pentru dezvoltarea armonioasă a tinerilor, căci pentru ei acele personaje le sunt eroi, iar fiecare copil își dorește să fie precum eroul său.

În cadrul acestei cercetări îmi propun să studiez modul în care stereotipurile de gen au evoluat de-lungul timpului, dar și dacă acestea s-au transformat în contra stereotipuri sau nu. Filmele vizate sunt cele clasificate ca prezentând prințesele Disney. Am ales această temă de cercetare, deoarece consider important să observăm rolurile și modelele de gen care le sunt prezentate copiilor cu scopul de a înțelege exact ce impact pot avea acestea asupra dezvoltării lor. Deși primul astfel de film a fost lansat în 1937, acestea încă sunt prezente în sfera filmelor animate de astăzi, ceea ce reprezintă impactul puternic pe care le au cât și popularitatea în rândul copiilor, lucru ce face necesară înțelegerea rolurilor de gen din cadrul acestor filme.

Întrebarea de cercetare este formulată punctual aceasta fiind " **Sunt rolurile de gen din filmele Disney în conformitate cu genul personajelor?** ", iar obiectivul principal al cercetării este **Identificarea modului în care rolurile de gen sunt distribuite în cadrul filmelor Disney**. Ca și obiectiv secundar mi-am ales **Identificarea modului în care rolurile de gen evoluează de-lungul timpului în filmele Disney**.

1.1 Documentare prealabilă

În vederea realizării cercetării, am decis să mă documentez referitor la universul cercetării cât și la articolele care au mai fost publicate pe această temă. Pe pagina denumită " Disney Princess" este declarat faptul că există unsprezece prințese oficiale: Albă ca Zăpada, Ariel, Aurora, Belle, Cenușăreasa, Jasmin, Merida, Mulan, Pocahontas, Rapunzel și Tiana. (Disney Princess, 2019) Totuși, pe fan-page-ul destinat acestui subiect, fanii vorbesc despre alte zece prințese : Ana și Elsa (din filmul Frozen), Moana (din filmul cu același nume), Vanellope von Schwetz (din filmul Ralph-Strică-Tot), Crysta (din filmul Ferngully, ultima pădure tropicală), Anastasia Romanov (din filmul Anastasia), Gamora (din filmul Gardienii Galaxiei), Shuri (din filmul Marvel, Pantera Neagră), iar din trei filme ce urmează să apară: Carol Danvers (din filmul Marvel, Avengers: End Game), Sade (din filmul cu același nume) și Jan-Nin (din filmul Imperiul Dragonului). (Disney Princess Wiki, 2019)

Atunci când discutăm despre prinții din cadrul acestor filme, tot pe fan-page aflăm faptul că aceștia sunt în număr de treisprezece: Prințul Florian (din filmul Albă ca Zăpada), Prințul Fermecător (din filmul Cenușăreasa), Prințul Filip (din filmul Frumoasa Adormită), Prințul Eric (din filmul Mica Sirenă), Prințul Adam (din filmul Frumoasa și Bestia), Sultanul Aladdin (din filmul Aladdin), John Smith (din filmul Pocahontas), Li Shang (din filmul Mulan), Prințul Naveen (din filmul Prințesa și Broscoiul), Prințul Eugene Fitzherbert (din filmul O poveste încurcată), Prințul Kristoff (din filmul Frozen), Prințul Dimitri (din filmul Anastasia) și Prințul - căpitan Peter Quill (din filmul Gardienii Galaxiei). Astfel, excluzând filmele ce nu au apărut încă, putem spune că există, chiar dacă nu oficial, optsprezece prințese și treisprezece prinți Disney. (Disney Princess Wiki, 2019)

Într-un articol publicat de către Virginia Beaudoux, profesoară de Opinie Publică și Comunicare Politică la Universitatea din Buenos Aires, pe site-ul World Economic Forum, în anul 2017, această încearcă să răspundă la întrebarea "Eșuează prințesele Disney ca model de comportament?". Autoarea prezintă faptul că în filmele Disney dintre anii 1989 și 1999 „personajele masculine au de trei ori mai multe replici decât cele feminine”. (Beaudoux, 2019) În

opinia acesteia Disney le învață pe fete că leadership-ul este pentru bărbați, iar acestea pot fi lideri doar dacă se comportă și arată precum bărbații. Chiar dacă mulți oameni susțin că astfel de detalii sunt irelevante și nu au un impact asupra copiilor, „*cu cât fetele se identifică mai mult cu cultura prințeselor, cu atât ele manifestă comportamente ce corespund stereotipurilor feminine, conform cărora frumusețea, obediența și delicatetea sunt cele mai valoroase attribute ale unei femei*”. (Beaudoux, 2019) Astfel părinții sunt cei care ar trebui să analizeze atent modelele de roluri de gen care le sunt promovate copiilor pentru a evita folosirea stereotipurilor ca descriere a unor categorii de persoane.

Creatorii blogului Disney Gender Analysis analizează stereotipurile feminine și masculine din filmele Disney cu scopul de a prezenta ce roluri de gen sunt perpetuate prin intermediul acestora. Aceștia prezintă modul în care stereotipurile feminine clasice se transformă în anti-stereotipuri. Pornind de la „domnițele la ananghie” portretizate de prințese precum Albă ca Zăpada, Cenușăreasa și Aurora (din Frumoasa și Bestia), care aflate în situații dificile așteaptă neajutate să fie salvate de către prinții puternici, aceste roluri continuă să evolueze. Apar apoi schimburi subtile în rândul personajelor feminine, Ariel de exemplu are o atitudine mai activă decât pasivă, făcând ceva concret pentru a-și atinge fericirea, renunță la vocea sa în schimbul preschimbării cozii ei de sirenă în picioare. Acest fapt tot ilustrează o abordare superficială la adresa femeilor, promovând faptul că indiferent de absența unei conversații între prințesă și prinț, cel mai important criteriu pentru a cuceri un bărbat rămâne frumusețea unei femei. Totuși stereotipurile se schimbă ușor-ușor în anti-stereotipuri, mai întâi prin filmele Pocahontas și Mulan, care întruchipează modele feminine puternice, iar mai apoi prin noile prințese puternice, stăpâne pe situație și capabile să se salveze singure : Tiana, Merida și Rapunzel. Aducând în discuție stereotipurilor masculine putem observa că și acestea suferă o transformare, de la întruchiparea prinților ca fiind bogați, puternici și fermecători, se ajunge la o abordare mai degrabă androgenă în care și aceștia au nevoie de ajutor, precum în cazul filmului O poveste încâlcită, în care personajul masculin este mai degrabă neîndemânatic și uneori fricos. Însă per ansamblu, filmele Disney promovează ca ideal feminin găsirea dragostei și ca ideal masculin, rolul eroului, iar autorii susțin că acestea sunt „nerealiste și restrictive pentru ceea ce băieții și fetele ar trebui să învețe”. (Abbadessa and Jenkins, n.d.)

Chiar dacă multe dintre filme pot promova standarde de gen negative prin stereotipurile afișate, TeenVogue prezintă faptul că Disney încearcă să schimbe acest fapt. Astfel a colaborat cu 5000 de părinți „*pentru a forma o listă de caracteristici pe care ar vrea ca fetele lor să le aibă*” (Mcnamara, 2016). Deși această mișcare este adresată genului feminin, principiile sunt pozitive și pentru genul masculin. Principiile sunt „*Trăiește sănătos. Nu judeca o carte după copertă. Fii onest. Dă-ți silința, Crede în tine. Fii loial. Fii atent la nevoile altora. Fii un prieten în care poți avea încredere. Nu renunța niciodată. Corectează-ți greșelile.*” (Mcnamara, 2016) Putem observa faptul că se încearcă combaterea stereotipurilor de gen din cadrul acestui domeniu, însă fără o reprezentare adecvată o serie de principii, de sfaturi, nu pot avea un rezultat.

1.2 Cadrul teoretic

Pentru a pătrunde în sfera stereotipurilor de gen și pentru a le analiza trebuie să înțelegem mai întâi conceptele din spatele acestora. În vederea acestui fapt voi prezenta înțelesul următoarelor concepte : sex, gen, identitate de gen, expresia genului, roluri de sex, roluri de gen. Dacă în era actuală efectuăm o distincție între termenii „gen” și „sex”, doar cu câteva decenii în urmă acest fapt nu era posibil. Definim sexul ca „acele caracteristici genetice și morfologice înnăscute, observabile, prin care se definesc (și se diferențiază) corpurile bărbaților de cele ale femeilor. Există astfel persoane de sex feminin; persoane de sex masculin sau, mult mai rar, persoane hermafrodite (cu sex ambiguu).” (Vlăsceanu et al., 2011) Însă genul

„ se referă la acele înțelesuri și norme sociale și culturale atașate/prescrise sexelor în anumite sisteme sociale particulare, prin intermediul cărora oamenii sunt catalogați drept feminini, masculini sau androgini.” (Vlăsceanu et al., 2011) Este absolut esențial să ținem cont de aceste diferențe fundamentale între sex și gen, sexul referindu-se la aspectul biologic al corpului uman, în timp ce genul face referire la aspectul său social, genul diferă în spații și perioade temporale diferite, se transformă, se metamorfozează, este dinamic, în timp ce sexul este constant.

Prin identitate de gen înțelegem „*sentimentul intern, profund a unei persoane de a fi bărbat sau femeie, alt gen sau ceva între acestea, care poate corespunde sau nu cu sexul atribuit la naștere. Pentru că identitatea de gen este internă și definită personal de fiecare, aceasta nu este vizibilă pentru alții*” (Currah, Minter and Green, 2000) După cum am prezentat, identitatea de gen nu este ceva extern, vizibil și trebuie să acordăm atenție acestui fapt. În schimb expresia genului „ se referă la toate caracteristicile externe și comportamentele care sunt social definite ca fiind feminine sau masculine, precum modul de a te îmbrăca, manierele, tipare discursive și interacțiuni sociale. Expresia de gen a unei persoane poate sau nu să coincidă cu identitatea sa de gen sau cu sexul biologic.” (Currah, Minter and Green, 2000) Astfel trebuie să ținem cont de faptul că noi, ca persoane, determinăm pe cineva ca fiind masculin sau feminin nu pe baza sexului său, deoarece nu este ceva la care avem acces, nici pe baza genului sau a identității sale de gen, acestea fiind de altfel interne, ci doar pe baza expresiei sale de gen.

Rolurile sexelor precum sexul sunt o instituție stabilă în timp și spațiu ce nu diferă indiferent de contextul cultural sau social. Acestea sunt definite ca fiind „o funcție sau un rol pe care o femeie sau un bărbat și-l asumă pe baza diferențelor fiziologice sau anatomice dintre sexe. Este un rol determinat biologic pe care doar unul dintre sexe îl poate performa.” (Gordon, Guez and Allen, 2000) De exemplu doar femeile pot da naștere unui copil, pot alăpta, acțiuni pe care un bărbat nu le poate face, la fel cum nici o femeie nu poate produce spermatozoizi și nu poate determina sexul copilului. În schimb, rolurile de gen se referă la „*evaluarea comportamentelor de către societate ca fiind masculine sau feminine*” (Gordon, Guez and Allen, 2000). La fel ca și genul, aceste roluri diferă în timp și spațiu, sunt determinate cultural și sunt interșanjabile. De exemplu pescuitul, vânatoarea sunt activități, roluri, ce în societățile occidentale prezente sunt considerate masculine, în timp ce gătitul este o activitate considerată încă feminină.

De-lungul istoriei numeroase științe s-au concentrat pe diferențele fundamentale dintre femei și bărbați. Din perspectiva psihanalizei și modul acesteia de a aborda problema diferențelor, cele mai importante însemnări despre tema prezentată, au fost efectuate de către Sigmund Freud și Nancy Chodorow. Sigmund Freud consideră că diferențele de gen provin din „*modul în care indivizii învață să ofere semnificații anatomiei lor pentru a-și suprima dorințele, în special dorințele sexuale, cu scopul permiterii societății civilizate să funcționeze.*” (Holmes apud Freud, 2007) Pentru fondatorul psihanalizei conceptul ce stă la baza identității de gen și a expresiei genului este tabuul incestului: „*Acesta afirmă că tabuul incestului, prezent în toate societățile, este mecanismul cheie prin care dorințele sexuale sunt transformate în feminități și masculinități normale.*” (Holmes apud Freud, 2007) Pentru Freud modul în care copiii devin femei sau bărbați este prin separarea de mamele lor. Mamele sunt cele ce se ocupă de satisfacerea nevoilor copiilor, precum acelea de hrană, protecție afecțiune. Însă odată cu apariția nevoilor sexuale, băieții și fetele dezvoltă un comportament diferit, genizat, care îi transformă în bărbați și femei.

Băieții constată că dezvoltă anumite dorințe sexuale pe care nu și le pot îndrepta asupra mamelor sale, acest lucru nefiind acceptat social, însă înțeleg că au același organ sexual precum tații lor. Din acel punct încearcă să se separe de mamele lor pentru a nu dezvolta ceea ce Freud numește „penis envy” , astfel frica de castrare este ceea ce determină băieții să se distanțeze de mamele lor și să se apropie de tații lor, sa devină masculini precum ei. (Holmes

apud Freud, 2007) Raportându-ne la tinerele fete, acestea învață să devină feminine în alt mod. În momentul dezvoltării dorințelor sexuale, acestea constată că au nevoie de organul sexual feminin însă nu le este permis social cel al taților lor, iar mamele lor nu au acest organ. Astfel consideră că dacă vor deveni precum mama lor, vor obține ceea ce își doresc, iar întocmai această dorință le influențează să devină feminine și dezirabile pentru alții. (Holmes apud Freud, 2007) Perspectiva atipică a lui Freud se axează pe faptul că nucleul tuturor acțiunilor noastre sociale se află în dorințele sexuale pe care le avem, iar singurul mod în care acestea pot fi îndeplinite este prin conformarea la standardele sociale generale precum și la standardele sociale asupra a ceea ce înseamnă feminitatea și masculinitatea.

Nancy Chodorow preia ideea lui Freud conform căreia elementul principal din dezvoltarea copiilor este mama. Însă odată cu creșterea lor, băieții înțeleg că a fi masculini înseamnă a fi diferiți de mamele lor și se distanțează de acestea, iar masculinitatea capătă sens întocmai prin prisma lipsei de empatie și de sensibilitate. În timp ce fetele consideră că pentru a fi feminine trebuie să se comporte întocmai ca mamele lor, acest lucru însemnând să fie sensibile și să aibă grijă de alții. Problema apare atunci când este neclar ce anume înseamnă feminitatea, iar singura modalitate pe care femeile o înțeleg pentru a fi feminine este de a fi mame. Însă perspectiva psihanalistă nu a fost și nu este împărtășită în sfera sociologică. (Holmes apud Chodorow, 2007)

La începutul dezvoltării sociologiei, tematica genului nu a reprezentat un subiect general de discuție, ci poate doar în plan secundar atunci când se efectuează dezbaterile altele teme. Mary Holmes prezintă în cartea sa redactată în 2007 "What is gender? Sociological Approaches" o scurtă istorie a genului în sociologie. Autoarea prezintă faptul că pentru Durkheim singurele elemente importante au fost rolurile de gen bazate pe diferențele fizice și faptul că pe măsură ce societatea se dezvoltă acestea se întăresc pentru a efectua o mai bună distribuție a forței de muncă. Max Weber considera că rolurile de gen există prin prisma superiorității bărbaților, iar Karl Marx recunoștea inegalitatea dintre genuri ca fiind o problemă, însă nu mai importantă ca exploatarea clasei muncitoare de către burghezie. Astfel primul moment în care este adusă în prim plan în sociologie genul, este în 1949 odată cu publicarea cărții "Al doilea sex" a lui Simone de Beauvoir care susține că „*nu te naști, ci devii femeie*” (Holmes apud Beauvoir, 2007). Astfel este pus în discuție faptul că nu natura este cea care creează diferențele dintre sexe sau cea care stabilește rolurile de gen ci societatea și cultura în care trăim.

În urma analizării teoriilor psihanaliste asupra genului precum și a evoluției genului de-lungul istoriei principala întrebare rămâne cum anume devenim femei sau bărbați, iar răspunsul acestei întrebări este socializarea. Prin socializare înțelegem „*procesul prin care un individ dobândește atitudinile, comportamentele și cunoștințele necesare pentru a participa cu succes ca membru într-o organizație*” (Van Maanen and Schein, 1978) Organizația în cauză poate fi familia, școala, toate grupurile din care un individ face parte. O importantă teorie a socializării este dezvoltată de către George Herbert Mead în cartea sa denumită "Mind, Self and Society" scrisă în anul 1962. Teoria este denumită "sinele și altul generalizat" și prezintă desfășurarea procesului de socializare și modul în care învățăm cum să performăm anumite roluri sociale. Acest proces are patru etape, iar prima etapă este aceea a imitației în care un copil nu știe cum să performeze alt rol, însă copiază comportamentele altora fără a le înțelege. Cea de-a doua etapă este privită ca fiind de joc, în care copiii iau rolul unei alte persoane, înțelegând anumite acțiuni plasându-se în locul altcuiva. Iar cea de-a treia etapă este a jocurilor organizate, în care poate juca rolul altora și îl înțelege pe deplin. Astfel, în final, copilul înțelege ordinea socială, modul în care societatea funcționează și este capabil să performeze roluri specifice anumitor situații. În același mod putem spune că învățăm să fim bărbați sau femei. O fetiță vede că femeile

poartă ruj și va folosi și ea neștiind semnificația socială a acestei acțiuni, mai apoi se va juca de-a mama, efectuând anumite acțiuni pe care le vede la mama ei sau la alte mame. Participă apoi în jocuri mult mai complexe, reușind să înțeleagă ce anume înseamnă să fiind femeie și fiind capabilă să performeze acest rol. (Mead et al., 1962)

Una dintre principalele teorii din sfera genului susținută de Jean Stockard se referă la „*biologie și socializarea de gen*” care susține că în formarea unei identități de gen indivizii sunt influențați atât de componenta biologică precum și de cea socială. Autorul susține faptul că „*Este logic să ne așteptăm ca factorii biologici să fie implicați, măcar într-o anumită măsură, în socializarea de gen. Bărbații și femeile experimentează expuneri diferite prenatal la hormoni, din nou în adolescență și în timpul maturității.*” (Chafetz, 1999 p.216) Însă în același timp consideră că „*Chiar și cu astfel de influențe biologice, multe, dacă nu cele mai multe, aspecte ale comportamentelor de gen sunt probabil rezultatul unor influențe sociale. Acest lucru poate fi cel mai clar observat din modul în care rolurile de gen diferă de la o societate la alta*” (Chafetz, 1999 p.216). Această teorie susține faptul că în ciuda diferențelor biologice dintre femei și bărbați, diferențele comportamentale dintre genuri sunt dictate într-o mai mare măsură de către componenta socială. Iar mai presus de toate „*Indivizii variază în funcție de măsura în care aderă la roluri de gen și manifestă comportamente tipizate de gen, precum și natura acestor roluri și comportamente s-a schimbat de-lungul timpului și variază de la un cadru la altul.*” (Chafetz, 1999 p.217) Teoria susținută de Stockard recunoaște importanța componentei biologice însă susține că cea socială primează în conturarea comportamentelor indivizilor.

Candace West și Don Zimmerman prezintă teoria „doing gender” prin care aceștia susțin că genul nu este un atribut static, pe care un individ îl deține, ci mai degrabă este ceea ce indivizii fac, reprezintă acțiunile, dar mai presus de toate interacțiunile pe care aceștia le au cu cei ce îi înconjoară. Autorii consideră că „*Atunci când privim genul ca pe o realizare, o proprietate dobândită, atenția noastră se schimbă de la aspectele interne ale individului și se concentrează asupra interacțiunii și, în final, asupra arenelor instituționale. [...] Decât să îl vedem ca pe o proprietate a indivizilor, concepem genul ca fiind o caracteristică emergentă a situațiilor sociale: atât ca rezultat cât și ca mijloc pentru diverse aranjamente sociale, dar și ca modalitate de legitimize a uneia dintre cele mai fundamentale diviziunii ale societății*” (West and Zimmerman, 1987). Din această perspectivă genul nu este intern, nu este determinat biologic ci capătă sens doar în context social, indivizii performează pentru a-și afirma identitatea de gen în context social și doar astfel aceasta poate exista. Genul există pentru că este prezentat, este făcut în sfera socială, în raport cu ceilalți, prin interacțiune și tocmai de aceea este independent de sfera internă a indivizilor sau de componenta biologică a acestora.

În cadrul acestui proiect de cercetare mă voi axa pe modul în care valorile prezentate pot influența atitudinile și comportamentele oamenilor, astfel încât voi prezenta ce anume reprezintă valorile, atitudinile și comportamentele precum și modul în care acestea se influențează reciproc. Valorile sunt conform lui Rokeach „*credințe relativ stabile că un comportament sau o stare finală este social și personal preferabil altui comportament sau altei stări finale*” (Rokeach, 1973, p.5) Astfel putem observa faptul că valorile sunt credințe stabile ceea ce le face durabile în timp și greu de schimbat, precum și faptul că acestea sunt formate și există atât la nivel individual cât și la nivel colectiv, social. Acestea sunt perpetuate întocmai prin social și ajung să fie internalizate și perpetuate în continuare de către indivizi.

Inglehart are o perspectivă diferită, considerând că odată cu secolul douăzeci valorile au evoluat de la materialism către valori mai degrabă post-materialiste. Autorul consideră că înainte indivizii obișnuiau să plaseze drept nevoi centrale satisfacția economică, odată cu schimbările sociale, îndreptarea către „*libertate, expresivitate personală și calitatea vieții*” (DeLamater et al. apud Inglehart, 2006 p.286) Acesta a analizat o serie de societăți pentru a

determina dacă valorile lor sunt de ordin material sau nu, iar concluzia la care a ajuns este faptul că prin prisma celor două războaie mondiale, indivizii născuți după această perioadă sunt mult mai orientați către valori precum „*egalitatea sexelor, drepturile omului, participarea la petiții*” (DeLamater et al. apud Inglehart, 2006 p.286)

Schwartz construiește o paradigma mult mai complexă a valorilor, împărțind mai întâi în nevoile indivizilor în trei categorii „*nevoile indivizilor ca organisme biologice, nevoia de interacțiuni sociale coordonate, și nevoile de supraviețuire a grupurilor*” (DeLamater et al. apud Schwartz, 2006 p. 287-288). Pe baza acestor nevoi autorul consideră că acestea „*devin consacrate în valori ce exprimă zece tipuri de motivație : realizare, bunăvoință, conformitate, hedonism, putere, securitate, auto-direcție, stimulare, tradiție și universalism. [...] aceste valori pot fi reprezentate într-o structură circumflexă pentru a forma patru domenii de valori : conservare, deschidere, auto-amplificare și auto-transcendență*” (DeLamater et al. apud Schwartz, 2006 p. 287-288) Putem observa că valorile pot fi privite din diferite perspective, însă definiția pe care mă voi baza în continuarea aparține lui Rokeach, deoarece acesta surprinde componenta socială în vederea formării și perpetuării valorilor.

Asupra atitudinilor există de asemenea o serie de modele, printre care modelul cu trei componente care prezintă că „*atitudinile exprimă sentimente, credințe și contacte anterioare privind un obiect*” (Zanna & Rempel , 1988) Astfel se presupune că atitudinile au trei componente : componenta afectivă, componenta cognitivă și componenta comportamentală. Indivizii pot avea o atitudine pozitivă față de să participarea la un marș pentru drepturile omului, deoarece afectiv le face plăcere să participe la marșuri, cognitiv consideră că acest lucru ar putea avea un impact pozitiv asupra societății, iar privind comportamentele pe care le-au efectuat consideră că au mai participat în trecut și a fost o experiență plăcută.

Modelul atitudinilor bazat pe valori prezintă faptul că acestea reprezintă „*răspunsuri afective la un obiect, influențate de valorile pe care un individ le deține*”. (DeLamater et al., 2006 apud Fishbein, McGuire, Wyer) Conform acestui model un individ ar putea avea o atitudine pozitivă pentru participarea la marșul pentru drepturile omului, deoarece drepturile oamenilor sunt o valoare importantă pentru acesta. Această perspectivă presupune faptul că valorile influențează atitudinile pe care un individ le are.

Putem privi aceste concepte ca fiind inter-conectate, astfel încât valorile influențează atitudinile, iar acestea la rândul lor pot influența comportamentele, în același mod în care și valorile pot influența direct comportamentele unui individ. Fazio și Williams consideră că „*atitudinile bazate pe experiența directă prezic comportamentele mai bine, deoarece acestea sunt mai accesibile - de aceea este mai probabil să fie evocate în mod spontan în prezența obiectului.*” (Fazio and Williams, 1986) În acest mod în situația în care atitudinile noastre sunt construite pe baza unui contact direct cu un obiect, atunci comportamentele noastre sunt mai ușor de prezis pe baza acelor atitudini. Un lucru similar se întâmplă și în relația dintre valori și comportamente, deoarece „*valorile proeminente sunt mai probabil să ne influențeze comportamentele decât cele mai puțin proeminente, acest efect fiind particular posibil pentru valorile ce sunt o parte din identitatea și sinele indivizilor*”. (DeLamater et al., 2006 p.296)

Dawn Elizabeth England, Lara Descartes și Melissa A. Collier-Meek au efectuat un proiect de cercetare denumit „Portretizarea modelelor de gen și Prințesele Disney” folosind metoda analizei de conținut. Acestea au folosit o listă de caracteristici feminine și masculine pentru a determina cum sunt afișate rolurile de gen în filmele Disney cu prințese de la Albă ca Zăpada până la Prințesa și Broscoiul. Analiza precum și caracteristicile folosite sunt asemănătoare cu cele determinate de mine, tocmai de aceea am ales să menționez acest studiu. Caracteristicile feminine determinate de către autoare sunt „*își arată emoțiile, afectuos, temător, slab fizic, ezitant, sensibil, îi ajută pe alții, cere ajutorul sau sfaturi, aduce probleme, este salvat,*

submisiv, victima, are grijă de ceilalți, interesat de aspectul fizic propriu, rușinat, se prăbușește plângând” iar caracteristicile masculine „*puternic fizic, asertiv, athletic, curiozitate față de prințesă, nu este emotiv, dă sfaturi, inspiră frică, curajos, lider, salvează pe cineva, activități intelectuale, vrea să exploreze, independent, descris ca fiind arătos*”. (England, Descartes și Collier-Meek, 2011)

În urma analizei desfășurate de acestea, una dintre ipotezele cercetării care presupunea faptul că personajele vor efectua predominant acțiuni specifice genului lor a fost confirmată prin prisma faptului că personajele feminine au desfășurat 34,68% comportamente masculine și 65,32% specifice genului în timp ce personajele masculine 49,95 comportamente feminine și 50,05% masculine. Acest lucru demonstrând că în cazul prințeselor acestea efectuează acțiuni specifice genului lor, în timp ce prinții sunt personaje mai degrabă androgine, efectuând și comportamente non-specifice. Cea de-a doua ipoteză presupunea că prințesele vor fi mai degrabă salvate, iar prinții vor fi mai degrabă cei ce îi salvează pe alții sau pe prințese. Prințesele au fost salvate de 17 ori și au salvat pe cineva de 13 ori, în timp ce în cazul prinților situația a fost similară ca și în cazul primei ipoteze, aceștia fiind salvați și salvând pe cineva de 13 ori, ceea ce denotă din nou un comportament mai androgen. Ultima ipoteză a autoarelor susținea că rolurile de gen devin mai egale pe odată cu timpul, ceea ce nu a fost cazul, însă comportamentele prințeselor au încetat să mai fie predominant feminine. (England, Descartes și Collier-Meek, 2011) Acest studiu a fost efectuat în 2011, iar concluzia la care autoarele au ajuns este că rolurile de gen nu s-au schimbat radical, însă efectuând un studiu similar, opt ani mai târziu, mă aștept să am parte de rezultate diferite.

Keisha L. Hoerrner a publicat un studiu intitulat ” Rolurile de gen în filmele Disney: Analizând comportamente de la Albă ca Zăpada la Disney” din 1996 însă comportamentele studiate de aceasta ai fost delimitate mai mult în comportamente pro-sociale și comportamente anti-sociale. Aceasta a descoperit că din acțiunile anti-sociale 84% au fost performate de către personaje masculine și doar 16% de personaje feminine, iar în cazul acțiunilor pro-sociale, 68% au fost desfășurate de personaje masculine și doar 32% de cele feminine. În ceea ce privește acțiunile anti-sociale, bărbații erau în general agresivi fizic, iar în cazul violenței verbale, femeile erau de două ori mai agresive decât bărbații. (Hoerrner, 1996)

1.3 Metodologie

Metoda de cercetare pe care am ales să o folosesc pentru a răspunde la întrebarea de cercetare este analiza de conținut. Am considerat abordarea cantitativă ca fiind cea mai potrivită, deoarece multitudinea de roluri de gen nu pot fi surprinse prin prisma unei metode calitative. Filmele Disney asupra cărora îmi voi efectua cercetarea sunt selectate în funcție de următoarele criterii : 1. Să fie filme de animație, 2. Personajele principale să fie umane sau asemănător umane (De exemplu Ariel din Mica Sirenă) și 3. Personajul principal feminin/masculin să fie parte din Prinții sau Prințesele Disney.

Denumirea filmului	Anul Apariției	Încasări (Boxoffice)	Durăta din film utilizată	Număr de secvențe folosite	Personaje principale
Albă ca Zăpada și cei șapte pitici	1937	418 milioane \$	0:11:34	21	Alba ca Zăpada Prințul
Cenușăreasa	1950	263.6 milioane \$	0:10:20	26	Cenușăreasa Prințul

					Henry
Frumoasa din Pădurea Adormită	1959	51.6 milioane \$	0:09:19	18	Aurora Prințul Filip
Mica Sirenă	1989	211.3 milioane \$	0:17:23	40	Ariel Prințul Eric
Frumoasa și Bestia	1991	425 milioane \$	0:12:12	38	Belle Prințul
Aladdin	1992	504 milioane \$	0:15:20	53	Alladin Jasmine
Pocahontas	1995	346 milioane \$	0:11:36	41	Pocahontas Jon Smith
Mulan	1998	304 milioane \$	0:17:03	47	Mulan Li Shang
Prințesa și Broscuiul	2009	271 milioane \$	0:16:15	52	Tiana Prințul Naveen
O Poveste Încâlcită	2010	591.8 milioane \$	0:20:13	64	Rapunzel Finn Rider
Neînfricată	2012	539 milioane \$	0:34:33	37	Merida
Regatul de Gheață	2013	1.276 miliarde \$	0:25:54	59	Anna Elsa Kristoff
Moana	2016	643.3 milioane \$	0:48:31	44	Moana Maui

Unitatea de analiză este scena, iar eșantionul este format din totalitatea scenelor care îi portretizează pe prinț sau pe prințesă. Scopul acestei analize este numărarea frecvenței cu care apar comportamentele considerate mai degrabă feminine sau mai degrabă masculine și modul în care acestea sunt efectuate de către personaje de gen feminin sau masculin. Mai jos am realizat un tabel ce însumează lista de categorii ce însumează operaționalizarea conceptelor "comportamente considerate mai degrabă feminine" și "comportamente considerate mai degrabă masculine".

Am ales să folosesc această grilă de analiză, deoarece am considerat că o analiză a comportamentelor personajelor ar determina modul în care personalitatea acestora este folosită pentru a întruchipa un personaj ce se conformează rolului social specific genului său. În vederea acestui fapt am analizat filmele prezentate în tabelul de mai sus, începând prin a le selecta. Am ales să îmi desfășor cercetarea axându-mă pe cele mai cunoscute filme, selectând doar primul film apărut ce are ca protagoniști unul sau una dintre prinții și prințesele Disney, luând în considerare că acestea sunt cele mai răspândite și au fost cele mai bine vândute filme.

Pe parcursul cercetării am observat faptul că în funcție de filme, personajele principale sunt prezente mai mult sau mai puțin, astfel durata din film utilizată pentru a analiza

personajele diferă. În special în cadrul filmelor mai vechi, accentul este pus mai mult pe alte personaje decât pe prinț și pe prințesă.

Comportamente considerate mai degrabă feminine – prin acest concept înțelegem acele comportamente care stereotipic vorbind sunt văzute ca fiind descriptive pentru genul feminin	Comportamente considerate mai degrabă masculine - prin acest concept înțelegem acele comportamente care stereotipic vorbind sunt văzute ca fiind descriptive pentru genul masculin
Atitudine pasivă – așteaptă ajutorul, nu face eforturi active pentru îndeplinirea scopului	Atitudine activă – face eforturi active pentru îndeplinirea scopului
Emotiv/ Sensibil – își arată emoțiile public, este copleșit de emoții	Insensibil – nu își arată emoțiile public
Dependent – se bazează pe alte persoane, nu acționează singur, Nu are propriile idei	Independent – ia inițiativă, acționează atunci când dorește
Victima – are nevoie să fie salvată atunci când se află într-o situație dificilă, nu se poate descurca în situații dificile pe cont propriu	Eroul – salvează pe cineva aflat într-o situație dificilă
Temător – se teme de anumite situații. Nu își asumă riscuri	Curajos – nu se teme atunci când se află în anumite situații, își asumă riscuri
Submisiv – se lasă controlat de alții, nu ia propriile decizii, are o atitudine umilă	Dominator – este cel care dictează regulile, le spune altora ce să facă, este mândru
Slab din punct de vedere fizic - Se angajează în acțiuni ce denotă lipsa forței fizice	Puternic/Atletic – Se angajează în acțiuni ce subliniază prezența forței fizice
Desfășoară activități domestice – Se angajează în acțiuni din sfera casnică precum: gătitul, curățenia, cusut, așezarea mesei, îngrijirea copiilor/bătrânilor din casă	Desfășoară activități intelectuale – Se angajează în acțiuni ce necesită un efort cognitiv evident precum cititul, scrisul, efectuarea unui plan
Nehotărât – Incapacitatea de a lua o decizie	Hotărât – Capacitatea de a lua o decizie
Orientat către întemeierea unei familii/ unei relații romantice, prioritizarea unei relații romantice în detrimentul altor lucruri precum: carieră, dezvoltare personală, îndeplinirea unui vis	Orientat către carieră/ dezvoltare personală/ îndeplinirea unui vis – Prioritizează propria dezvoltare în detrimentul unui interes romantic
Empatic – Este preocupat de nevoile și sentimentele altora,	Indiferent la nevoile/sentimentele altora – Nu prezintă interes pentru nevoile sau emoțiile altor persoane
Impulsiv – Acționează pe baza emoțiilor de moment	Temperat – Nu acționează pe baza emoțiilor de moment, gândește profund înainte de a lua o decizie

2. CAPITOLUL 1. ROLURILE DE GEN EVOLUEAZĂ CĂTRE ANDROGINITATE – DE LA ACTIVITĂȚI DOMESTICE LA A FI EROU

În urma analizei efectuate am observat o serie de schimbări ce au avut loc de-lungul timpului în filmele Disney, nu numai în portretizarea modelelor de gen cât și în modul în care prinții și prințesele sunt integrați în poveste. Trebuie să luăm în considerare faptul că primul film apărut a fost lansat în anul 1937, respectiv Albă ca Zăpada, iar cel mai recent film, Moana, a apărut în 2016 ceea ce face să fie o diferență de optzeci de ani între aceste două filme și evident o diferență în portretizarea modelelor de gen, a rolurilor de gen și a modului de adaptare al poveștilor după care filmele au fost create. Principala întrebare de cercetare la care doresc să răspund este "Cum evoluează rolurile de gen de-lungul timpului în cadrul filmelor Disney?". Pentru a prezenta răspunsul la această întrebare voi împărți filmele în trei categorii în funcție de anul apariției, astfel încât să pot analiza tranziția ce a avut loc.

2.1 Filmele Clasice

Din prima categorie fac parte filmele "Albă ca Zăpada și cei șapte pitici" (1937), "Cenușăreasa" (1950) precum și "Frumoasa Adormită" (1959). Aceste se aseamănă prin prisma modului în care sunt construite în primul rând, dar și prin modul în care personajele sunt portretizate. Un element important pe care l-am observat de-lungul analizei este faptul că scenele ce cuprind personajele principale, respectiv prinții și prințesele sunt foarte puține la număr, accentul fiind pus mai degrabă pe conturarea poveștii. Tocmai de aceea această categorie are cele mai puține scene analizate. De altfel, majoritatea comportamentelor observate au fost comportamente considerate feminine.

Filmul Albă ca Zăpada, fiind primul apărut, într-o perioadă în care rolurile de gen erau puternic stereotipizate și delimitate, o afișează pe prințesă desfășurând comportamente în concordanță cu genul acesteia. Cel mai adesea aceasta este portretizată efectuând activități domestice precum curățatul sau gătitul, afișând un interes romantic și fiind temătoare. Aceasta are un singur moment în care desfășoară un comportament specific masculin, însă acela este când le spune piticilor că spălatul pe mâini este important și le ordonă să o facă. Prințul este prezentat desfășurând doar patru comportamente: cel de erou, adoptarea unei atitudini active, afișarea forței fizice și prezentarea unui interes de ordin romantic.

În filmul Cenușăreasa putem observa un număr mai ridicat de scene în care prințesa este portretizată, precum și o creștere a comportamentelor mai degrabă masculine. Însă comportamentul definitoriu pentru aceasta este tot unul tradițional feminin, respectiv submisivitatea. De altfel scenele în care aceasta desfășoară activități domestice sunt numeroase. Personajul masculin este slab conturat, efectuând pe toată durata filmului doar două comportamente, acela de prezentare a unui interes romantic, precum și afișarea unei atitudini active.

Ultimul film din această categorie, respectiv "Frumoasa Adormită" a apărut în anul 1959 și este singurul film în care personajul feminin este puternic stereotipizat de fiecare dată când este prezentat, chiar dacă aparițiile acesteia în film sunt foarte puține și scurte. Comportamentul dominant este acela de a prezenta interes pentru prinț și pentru o relație romantică precum și emotivitatea. De fiecare dată când aceasta este afișată în film este neputincioasă, pasivă, emotivă și temătoare, neefectuând nici un comportament activ pentru

îndeplinirea scopului pe care îl are. Este frecvent prezentată plângând din cauza incapacității de a fi cu cel pe care îl iubește. Chiar dacă titlul filmului amintește de prințesă aceasta desfășoară doar șapte comportamente pe parcursul filmului, în restul acestuia nefiind afișată sau fiind prezentată dormind. Prințul este caracterizat de același număr de comportamente precum și prințesa, însă acesta este definit prin prisma atitudinii active și a curajului, singurele comportamente feminine apărând singular sunt submisivitatea și prezentarea unui interes de ordin romantic.

Pentru această perioadă clasică, de început, comportamentele ce definesc prințesele Disney din aceste filme de animație sunt cu siguranță desfășurarea activităților domestice, submisivitatea, precum și prezentarea unui interes romantic. Comportamentele masculine sunt reduse, astfel încât putem afirma că prințesele sunt caracterizate utilizând comportamente stereotipic feminine. În cazul prinților, aceștia sunt chiar mai slab caracterizați, însă comportamentele dominante sunt atât masculine, precum atitudinea activă, dar și prioritizarea relațiilor romantice. De altfel, în rândul personajelor masculine a mai fost înregistrat un singur comportament tradițional feminin, submisivitatea, dar multiple comportamente masculine: afișarea curajului, independența, adoptarea rolului eroului sau performarea activităților ce subliniază forța fizică.

Filme 1937-1959 – Comportamentele Prințeselor		Frequency
Valid	1,00 Atitudine pasivă	3
	2,00 Emotiv	3
	3,00 Dependent	1
	4,00 Victima	2
	5,00 Temător	4
	6,00 Submisiv	8
	8,00 Desfășoară activități domestice	12
	10,00 Interes romantic/familiar	7
	11,00 sensibil la emoțiile altora	3
	101,00 Atitudine Activa	3
	104,00 Eroul	3
	106,00 Lider	1
	Total	50

Filme 1937-1959 – Comportamentele Prinților		Frequency
Valid	6,00 Submisiv	1
	10,00 Interes romantic/familiar	3
	101,00 Atitudine Activa	4
	103,00 Independent	1
	104,00 Eroul	2
	105,00 Curajos	2
	107,00 Puternic	2
	Total	15

2.2 Perioada de tranziție

Din cadrul acestei categorii fac parte filmele Mica Sirenă (1989), Frumoasa și Bestia(1991), Aladdin (1992), Pocahontas (1995) și Mulan (1998). Această perioadă este caracterizată de diversitate culturală și etnică, precum și de trecerea portretizării prințeselor de la un interes ridicat acordat relațiilor inter-personale romantice, la un interes ridicat acordat comunității. De altfel accentul este mult mai mult pus în această perioadă pe prințese motiv pentru care scenele în care acestea apar sunt și mai numeroase.

Mica Sirenă a fost primul film din seria Prințesele Disney în care prințesa nu desfășoară activități domestice. De altfel aproximativ o treime din comportamentele înregistrate în acest film au fost masculine, ceea ce subliniază o tendință către depărtarea de modelele tradiționale ale rolurilor de gen. Totuși comportamentul cel mai frecvent întâlnit este interesul acordat de către prințesă unei relații romantice, însă al doilea cel mai frecvent este comportamentul de erou, fiind portretizată ca salvând pe cineva aflat într-o situație dificilă. De aproximativ la fel de multe ori aceasta a fost plasată în poziția de a fii cea salvată, precum și de a prezenta un comportament impulsiv. Comportamentul dominant al prințului este cel de erou, precum și prezentarea unui interes romantic, însă din nou personajul masculin este mult mai puțin afișat, performând doar două comportamente în comparație cu treizeci și unu de comportamente performate de către prințesă.

În filmul Frumoasa și Bestia, prințesa este predominant portretizată ca având o atitudine activă precum și ca efectuând activități intelectuale. De altfel aceasta este în postura eroului de patru ori, fiind cea salvată doar o singură dată. Chiar dacă personajul principal este menit să îl salveze pe prinț de la blestem prin iubirea sa, aceasta este prezentată ca fiind o fată foarte inteligentă, fiind multiple ori portretizată citind, iar doar o treime din comportamentele sale sunt tradițional feminine. În cazul prințului, acesta are ca și comportament definitoriu unul masculin, cel de lider, urmat de afișarea unui interes romantic.

Filmul Aladdin este primul ce cuprinde o prințesă și un prinț de altă rasă, acțiunea desfășurându-se în Orientul Mijlociu. De altfel comportamentul predominant din cadrul acestui film este unul independent, însă și prezentarea interesului pentru relațiile inter-personale romantice. În cadrul acestuia, accentul este pus totuși asupra personajului masculin, iar prințesa are atât comportamente considerate feminine cât și masculine într-o egală măsură. Prințul este cel mai bine conturat personaj masculin din toată această perioadă, fiind caracterizat de rolul eroului, precum și de afișarea unui interes romantic. În același timp prințul are o distribuție a comportamentelor aproximativ egală, însă cele tradițional masculine sunt mai numeroase.

În cadrul filmului Pocahontas putem observa că este primul film cu prinți și prințese Disney care nu se sfârșește prin modul clasic în care personajul feminin și cel masculin întemeiază un cuplu, chiar dacă cel mai frecvent întâlnit comportament este prezentarea unui interes romantic. Mai apoi personajul principal feminin prezintă comportamente masculine precum curajul și o atitudine activă, dar și submisivitatea și o atitudine pasivă. Comportamentele au o proporție relativ egală, 12 dintre acestea fiind tradițional feminine, iar 11 tradițional masculine. Comportamentele prințului sunt predominant conforme cu genul acestuia, fiind cel mai frecvent portretizat în rolul de lider, dar este de asemenea și prezentat ca prioritizând relațiile romantice.

Mulan este ultimul film din această categorie, iar comportamentele cel mai frecvent înregistrate au fost comportamentul de erou, specific masculin, precum și atitudinea activă, urmate de comportamente ce denotă forța fizică. Personajul principal feminin este frecvent portretizat de-lungul filmului și de altfel caracterizat de comportamente predominant masculine. Cele mai frecvent comportament feminin identificat a fost submisivitatea. În cazul prințului observăm că acesta are ca și comportament predominant tot unul masculin, cel de lider, prezentând foarte puține comportamente feminine.

Perioada 1989-1998 este caracterizată de faptul că 15% din comportamentele prințeselor reprezintă afișarea unui interes de ordin romantic, însă în același timp de 10% atitudine activă afișată, precum 10% independență și 10% rolul eroului. De altfel activitățile domestice sunt prezente în proporție de doar 2,9% în timp ce în perioada anterioară acestea erau comportamentele dominante. În cadrul scenelor ce afișează conformarea la rolurile genului

feminin, prințesele sunt deseori observate fiind emotive, jucând rolul victimei ce este salvată, fiind submisive sau temătoare. Însă prin prisma diversității culturale, prin afișarea a mai multor comportamente non-conforme genului prințeselor, se poate observa o tranziție și o schimbarea majoră față de perioada anterioară, iar tendința este de înlocuire a comportamentelor stereotipice și în conformitate cu genul cu prezența în egală măsură atât a comportamentelor feminine cât și a celor masculine.

În cazul personajelor masculine se poate observa aceeași tendință de tranziție la comportamente mai degrabă androgine decât în conformitate cu genul. Prinții din această perioadă sunt caracterizați atât prin prisma unui comportament feminin dominant, respectiv prioritizarea relațiilor romantice, precum și printr-un comportament masculin cu aceeași frecvență rolul de erou, dar și cel de lider într-o frecvență similară. Totuși doar o treime din comportamentele acestora nu sunt în conformitate cu genul lor.

Perioada 1989-1998 – Personaje feminine		Frequency	Percent
Valid	1,00 Atitudine pasivă	5	3,6
	2,00 Emotiv	7	5,1
	3,00 Dependent	5	3,6
	4,00 Victima	7	5,1
	5,00 Temător	3	2,2
	6,00 Submisiv	5	3,6
	7,00 Slab fizic/Fragil	3	2,2
	8,00 Desfășoară activități domestice	4	2,9
	9,00 Nehotărât	2	1,5
	10,00 Interes romantic/familiar	21	15,3
	11,00 sensibil la emoțiile altora	2	1,5
	12,00 Impulsiv	3	2,2
	101,00 Atitudine Activa	14	10,2
	103,00 Independent	14	10,2
	104,00 Eroul	14	10,2
	105,00 Curajos	5	3,6
	106,00 Lider	6	4,4
	107,00 Puternic	5	3,6
	108,00 Activități Intellectuale	6	4,4
	109,00 Hotarat	1	,7
	110,00 InteresCariera	5	3,6
Total	137	100,0	

Perioada 1989-1998 – Personaje masculine		Frequency
Valid	1,00 Atitudine pasivă	1
	2,00 Emotiv	3
	4,00 Victima	3
	5,00 Temător	1
	6,00 Submisiv	2
	10,00 Interes romantic/familiar	16
	11,00 sensibil la emoțiile altora	3
	12,00 Impulsiv	1
	101,00 Atitudine Activa	4
	102,00 Insensibil	1
	103,00 Independent	1
	104,00 Eroul	16
	105,00 Curajos	3
	106,00 Lider	15
	107,00 Puternic	6
	108,00 Activități Intellectuale	1
	110,00 InteresCariera	4
111,00 InsensibilLaNevoileAltora	1	
Total	82	

2.3 Perioada actuală

Această categorie este formată din filmele " O poveste încâlcită" (2009), " Regatul de Gheață" (2010), "Prințesa și Broscoiul" (2012), " Neînfricată" (2013) și "Moana" (2016). Această perioadă este caracterizată de tranziția de la personaje ce au un interes romantic, la personaje care nu sunt implicate în nici un fel de posibilă relație romantică. De altfel în această perioadă accentul este pus în cadrul filmelor pe prinți și prințese mai mult ca oricând, ceea ce face ca scenele analizate să fie mai numeroase și personalitatea caracterelor să fie mai conturată.

Primul film, respectiv " O poveste încâlcită" cunoscut ca și povestea lui Rapunzel conține o gamă largă de comportamente efectuate de personajul feminin, cele mai multe dintre toate filmele Disney. Comportamentele dominante sunt cele de erou și de lider, urmate de independență. Majoritatea comportamentelor înregistrate sunt considerate masculine, însă din rândul comportamentelor feminine cele mai frecvente sunt submisivitatea, teama, precum și nehotărârea. Personajul masculin din acest film prezintă unele dintre cele mai numeroase comportamente non-specifice genului, însă cel dominant este angajarea în activități ce îi subliniază forța fizică, urmat de două comportamente cu aceeași frecvență, unul masculin, respectiv a avea o atitudine activă, precum și unul feminin, portretizarea acestuia în rolul victimei.

Filmul Frozen a fost cel mai popular film din seria prințeselor Disney și are ca protagoniste două prințese. Doar una dintre acestea a prezentat interes pentru relațiile romantice, astfel încât toate comportamentele de acest fel sunt ale unui singur personaj. Cel mai frecvent înregistrat comportament este unul considerat masculin, respectiv o atitudine activă, urmat de unul feminin, respectiv impulsivitate. Următoarele comportamente ca frecvență sunt atât masculine: comportamentul de erou, cât și feminine, afișarea unui interes romantic. Numărul de comportamente tradițional feminine și masculine este relativ egal, ceea ce reprezintă o portretizare androgină a modelelor de rol feminine. Personajul masculin este prezentat predominant ca fiind un lider, dar în același timp și ca performând comportamente ce îl prezintă ca fiind emotiv, având o atitudine activă și prioritizând relațiile romantice.

Filmul "Prințesa și Broscoiul" este primul film care prezintă personajul feminin ca fiind interesat pe deplin în construirea unei cariere, acesta fiind și comportamentul dominant, urmat însă de interesul față de o relație romantică și de adoptarea unei atitudini active.

Următoarele comportamente ca frecvență sunt mixte și aproximativ egale. Acest film alături de " O poveste încâlcită" sunt singurele din această perioadă care au un final în care prințesa și prințul întemeiază un cuplu. De altfel acest film este primul care portretizează o prințesă afro-americană. Personajul masculin al acestui film este singurul dintre toate personaje masculine care performează predominant comportamente feminine și este caracterizat de prioritizarea relațiilor romantice și rolul victimei.

Filmul " Neînfricată" este singurul în care nu există un protagonist masculin, precum de altfel este și filmul în care au fost înregistrate cele mai multe comportamente masculine, respectiv 27 din totalul de 37 de comportamente. Comportamentul cu cea mai mare frecvență este adoptarea unei atitudini active, respectiv apare de 8 ori, urmat de cel de lider cu o frecvență

de 7, precum și un comportament independent de 4 ori. Cel mai frecvent comportament considerat feminin este desfășurarea activităților domestice cu o frecvență de 3, însă aceeași frecvență o au și angajarea în activități ce denotă forța fizică și asumarea rolului eroului ceea ce denotă o frecvență mare a comportamentelor non-specifice genului.

Cel mai recent film Disney, Moana, înregistrează cele mai puține comportamente considerate feminine, respectiv 5 din 27. Atitudinea activă este cea mai frecvent înregistrată, urmată de un comportament ce denotă curajul, performarea activităților ce denotă forța fizică și salvarea unor persoane aflate în situații dificile. Restul comportamentelor, atât feminine cât și masculine sunt distribuite în mod egal. Prințul din cadrul acestui film prezintă comportamente specifice genului său, fiind caracterizat de forța sa fizică și ocuparea rolului eroului, dar în același timp și de performarea activităților ce denotă teama.

Această perioadă este caracterizată de roluri de gen non-conformiste în cazul prințeselor precum și de scăderea frecvenței comportamentelor considerate feminine. Cel mai frecvent comportament întâlnit este unul masculin respectiv prezentarea unei atitudini active în proporție de aproximativ 15%, urmat de interpretarea rolului de erou, 10,2%, cel de lider cu 9,6% , afișarea independenței și a puterii fizice cu 6,8 % fiecare și prezentarea unui interes față de o relație romantică. În total au fost înregistrate 39,5% comportamente considerate feminine și respectiv 60,5% comportamente considerate masculine.

În cazul personajelor masculine, putem observa cea mai mare pondere a comportamentelor feminine performate, acestea reprezentând aproape o jumătate din totalul comportamentelor, precum și faptul că prinții sunt caracterizați de către forța fizică, în conformitate cu genul lor, dar și de prezentarea interesului față de relațiile romantice.

Perioada 2009-2016 – Personaje feminine		Frequency	Percent
	,00 Niciun comportament înregistrat	2	1,1
	1,00 Atitudine pasivă	1	,6
	2,00 Emotiv	4	2,3
	3,00 Dependent	4	2,3
	4,00 Victima	7	4,0
	5,00 Temător	9	5,1
	6,00 Submisiv	4	2,3
	7,00 Slab fizic/Fragil	2	1,1
	8,00 Desfășurarea activităților domestice	7	4,0
	9,00 Nehotărât	5	2,8
	10,00 Interes romantic/familiar	11	6,2
Valid	11,00 sensibil la emoțiile altora	5	2,8
	12,00 Impulsiv	9	5,1
	101,00 Atitudine Activa	26	14,7
	102,00 Insensibil	2	1,1
	103,00 Independent	12	6,8
	104,00 Eroul	18	10,2
	105,00 Curajos	7	4,0
	106,00 Lider	17	9,6
	107,00 Puternic	12	6,8
	108,00 Activitati Intelectuale	3	1,7
	110,00 InteresCariera	8	4,5
	111,00 InsensibilLaNevoileAltora	1	,6
	112,00 Temperat	1	,6
	Total	177	100,0

Perioada 2009-2016 – Personaje masculine		Frequency
Valid	2,00 Emotiv	5
	4,00 Victima	7

5,00	Temător	5
6,00	Submisiv	2
7,00	Slab fizic/Fragil	1
8,00	Desfășoară activități domestice	2
10,00	Interes romantic/familiar	11
11,00	sensibil la emoțiile altora	3
101,00	Atitudine Activa	8
102,00	Insensibil	2
104,00	Eroul	7
106,00	Lider	8
107,00	Puternic	12
108,00	Activități Intellectuale	2
110,00	InteresCariere	1
111,00	InsensibilLaNevoileAltora	3
	Total	79

Evoluția rolurilor de gen prezentate prin cadrul prințeselor Disney de-lungul acestor perioade este ușor de sesizat prin prisma proporției de comportamente considerate tradițional feminine sau masculine. Dacă în perioada filmelor clasice comportamentele nespecifice rolurilor tradiționale de gen erau extrem de rare, doar 7 comportamente înregistrate din 50, în perioada de tranziție acestea ajungeau la aproximativ 50%, iar în perioada actuală acestea sunt cele dominante cu aproximativ 60%.

Tranziția poate fi sesizată și din comportamentele dominante ale fiecărei perioade, dacă între 1937-1959 cel mai frecvent comportament era preformarea activităților domestice urmat de submisivitate și de afișarea unui interes pentru relațiile romantice, în perioadele următoare frecvențele înregistrate se schimbă radical. Chiar dacă în cadrul filmelor apărute între anii 1989 și 1998 comportamentul dominant este cel de afișarea a unui interes pentru relațiile romantice, următoarele sunt considerate mai degrabă masculine precum adoptarea unei atitudini active, independența și rolul eroului, iar proporția comportamentelor este aproximativ egală ceea ce demonstrează o tendință către androginitate. Perioada cea mai recentă, respectiv 2009-2016, nu aduce schimbări atât de drastice însă trendul continuă, astfel încât comportamentele dominante sunt afișarea unei atitudini active, asumarea rolului de lider și asumarea rolului de erou.

În cazul prinților Disney se poate observa aceeași tranziție, dacă în perioada clasică aceștia erau foarte slab reprezentați și prezentau un număr redus de comportamente non-specific genului lor, în perioada de tranziție aceștia au o treime din comportamente considerate mai degrabă feminine. Perioada actuală aduce schimbarea radicală, deoarece numărul comportamentelor feminine performate de către prinți ajunge aproape de jumătatea din numărul tuturor comportamentelor înregistrate. Comportamentul definitoriu în perioada clasică este prezentarea unei atitudini active, în perioada de tranziție este preformarea rolului eroului precum și prezentarea prioritizarea relațiilor romantice, iar în perioada actuală este implicarea în activități ce denotă forța fizică, dar în același timp și prezentarea interesului față de o relație romantică.

Comportamente performate de personajele masculine						
Filmului	Numele Apariției	Anul	Numărul comportamentelor feminine identificate	Numărul comportamentelor masculine identificate	total	T
zăpada	Albă ca	1937	1	3		4
easa	Cenușăr	1950	1	1		2
a Adormită	Frumoas	1959	2	7		9
Sirenă	Mica	1989	3	6		9
a și Bestia	Frumoas	1991	4	6	0	1
	Aladdin	1992	15	17	2	3
tas	Pocahon	1995	5	13	8	1
	Mulan	1998	3	10	3	1
l	Rapunze	2009	10	13	3	2
	Frozen	2010	5	13	8	1
și Broscoiul	Printesa	2012	16	5	1	2
ată	Neinfric	2013	-	-		-
	Moana	2016	5	12	7	1
	Total		70	106	76	1

Comportamente performate de personaje feminine							
Filmului	Numele Personajului	Numele Personajului	Anul Apariției	Numărul comportamentelor feminine identificate	Numărul comportamentelor masculine identificate	total	T
zăpada	Albă ca	Albă ca Zăpada	1937	16	1	7	1
easa	Cenușăr	easa Cenușăr	1950	18	6	4	2
a Adormită	Frumoas	Aurora	1959	9	0		9
Sirenă	Mica	Ariel	1989	21	10	1	3
a și Bestia	Frumoas	Belle	1991	9	19	8	2
	Aladdin	Jasmine	1992	10	11	1	2
tas	Pocahon	tas Pocahon	1995	12	11	3	2
	Mulan	Mulan	1998	15	19	4	3
l	Rapunze	Rapunze	2009	19	22	1	4
	Frozen	Anna și Elsa	2010	20	21	1	4
și Broscoiul	Printesa	Tiana	2012	14	17	1	3
ată	Neinfric	Merida	2013	10	27	7	3
	Moana	Moana	2016	5	22	7	2
	Total			178	186	64	3

3. CAPITOLUL 2. PRIORITIZAREA RELAȚIILOR ROMANTICE - UN IDEAL PENTRU PRINȚI ȘI PRINȚESE

Întrebarea principală a cercetării mele este dacă rolurile de gen prezentate de personajele principale din filmele Disney sunt în concordanță cu genul acestora sau sunt mai degrabă atipice. Pentru determinarea acestui fapt voi analiza modul în care comportamentele considerate mai degrabă masculine sau mai degrabă feminine sunt distribuite în cadrul acestor filme în funcție de genul personajelor.

Pe parcursul analizei au fost identificate 364 de comportamente efectuate de către prințesele Disney, iar acestea au fost egal distribuite, în proporție de 49,5% comportamente feminine și 50,5% comportamente masculine. Putem observa că cel mai frecvent portretizat comportament este abordarea unei atitudini active, cu un procent de 11,8% urmat de prezentarea unui interes romantic de 10,7% și de rolul eroului cu un procent de 9,6%. Comportamentele cu o frecvență medie sunt adoptarea rolului de lider - 6,6% și desfășurarea activităților domestice - 6,3%. Privind comportamentele într-o manieră dihotomică, putem observa modul în care chiar dacă ponderea totală a acestora este relativ egală, perechile de comportamente opuse, nu sunt reprezentate similar.

Principala diferență majoră este între atitudinea activă și atitudinea pasivă a prințeselor, unde trebuie să luăm în considerare că cele mai multe comportamente considerate feminine au fost înregistrate în rândul filmelor din perioada clasică, acest fapt explicând diferența mare dintre procente, unde atitudinea pasivă apare în 2,5% din cazuri, în timp ce atitudinea activă în 11,8%. Din punct de vedere al dimensiunii emotivității, observăm tendința de caracterizare a prințeselor ca fiind mai degrabă emotive - 3,8% în raport cu prezentarea acestora ca fiind insensibile, de doar 0,5%. Personajele sunt mai degrabă prezentate ca fiind independente și jucând rolul liderului decât dependente și submisive, precum sunt mai degrabă portretizate ca fiind puternice decât slabe din punct de vedere fizic. În cazul specificului activităților pe care acestea sunt portretizate efectuându-le observăm tendința către comportamente tradiționale feminine, deoarece desfășurarea activităților domestice este înregistrată în 6,3% din cazuri, iar desfășurarea activităților intelectuale doar în 2,5% dintre acestea. Aceeași situație este și în cazul obiectivelor pe care prințesele le afișează, deoarece prioritizarea relațiilor romantice este unul dintre cele mai frecvente comportamente înregistrate cu un procent de 10,7%, în timp ce prioritizarea dezvoltării personale, a construirii unei cariere (în funcție de situație) este înregistrată în doar 3,6% din cazuri.

Din perspectiva rațiunii și a emoțiilor, personajele feminine sunt prezentate ca fiind stereotipic mai degrabă sensibile decât raționale, lucru ce este vizibil din diferențele procentajelor perechilor de comportamente precum nehotărâre (1,9%) - hotărâre (0,3%); sensibilitate la nevoile/emoțiile altora (2,7%) - insensibilitate la nevoile/emoțiile altora (0,3%); impulsivitate (3,3%) - temperare (0,3%). Prin prisma frecvenței slabe a comportamentelor masculine din această sferă, putem deduce că personajele feminine sunt prezentate mai degrabă stereotipic, ca apelând mai degrabă la emoții decât la rațiune în cadrul situațiilor în care sunt portretizate.

Din punct de vedere al personajelor masculine putem observa că acestea performează în aproximativ 40% din cazuri comportamente tradițional feminine și în 60% din cazuri comportamente specifice genului. Cu toate acestea, cel mai frecvent afișat comportament este prioritizarea relațiilor romantice - 17%, urmat de preformarea rolului eroului - 14,2% și a celui de lider - 13,1%. Aceștia sunt mai degrabă prezentați ca având o atitudine activă - 9,1% decât pasivă - 0,6%, iar surprinzător nu sunt prezentați ca efectuând activități domestice sau intelectuale decât foarte rar, respectiv 1,1% și 1,7%. Din punct de vedere a dimensiunii

emoționale, aceștia sunt emotivi – 4,5% decât insensibili – 1,7% , precum sunt temători în 3,4% din cazuri și curajoși în 2,8%, această slabă conturare a dimensiunii denotă că în conturarea personajelor masculine accentul nu a fost pus pe componenta afectivă a acestora. Accentul este pus mult mai mult pe partea fizică, unde sunt portretizați ca fiind mai degrabă puternici – 11,4% decât slabi 0,6%. În conturarea rolurilor de gen prezentate de către prinți, aceștia sunt mult mai sumar descriși decât prințesele, iar anumite comportamente nu sunt nici măcar prezente precum hotărârea-nehotărârea, iar în cadrul dimensiunii impulsivitate-temperare, este înregistrat un singur comportament impulsiv.

Comportamentele efectuate de către prinți		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 Atitudine pasivă	1	,6	,6
	2,00 Emotiv	8	4,5	5,1
	4,00 Victima	10	5,7	10,8
	5,00 Temător	6	3,4	14,2
	6,00 Submisiv	5	2,8	17,0
	7,00 Slab fizic/Fragil	1	,6	17,6
	8,00 Desfășoară activități domestice	2	1,1	18,8
	10,00 Interes romantic/familiar	30	17,0	35,8
	11,00 sensibil la emoțiile altora	6	3,4	39,2
	12,00 Impulsiv	1	,6	39,8
	101,00 Atitudine Activa	16	9,1	48,9
	102,00 Insensibil	3	1,7	50,6
	103,00 Independent	2	1,1	51,7
	104,00 Eroul	25	14,2	65,9
	105,00 Curajos	5	2,8	68,8
	106,00 Lider	23	13,1	81,8
	107,00 Puternic	20	11,4	93,2
	108,00 Activitati Intellectuale	3	1,7	94,9
	110,00 InteresCariera	5	2,8	97,7
	111,00 InsensibilLaNevoileAltora	4	2,3	100,0
Total	176	100,0		

Comportamentele efectuate de prințese		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	0,00 Niciun comportament înregistrat	2	,5	,5
	1,00 Atitudine pasivă	9	2,5	3,0
	2,00 Emotiv	14	3,8	6,9
	3,00 Dependent	10	2,7	9,6
	4,00 Victima	16	4,4	14,0
	5,00 Temător	16	4,4	18,4
	6,00 Submisiv	17	4,7	23,1
	7,00 Slab fizic/Fragil	5	1,4	24,5
	8,00 Desfășoară activități domestice	23	6,3	30,8
	9,00 Nehotărât	7	1,9	32,7
	10,00 Interes romantic/familiar	39	10,7	43,4
	11,00 sensibil la emoțiile altora	10	2,7	46,2
	12,00 Impulsiv	12	3,3	49,5
	101,00 Atitudine Activa	43	11,8	61,3
	102,00 Insensibil	2	,5	61,8
	103,00 Independent	26	7,1	69,0
	104,00 Eroul	35	9,6	78,6
	105,00 Curajos	12	3,3	81,9
	106,00 Lider	24	6,6	88,5
	107,00 Puternic	17	4,7	93,1
108,00 Activitati Intellectuale	9	2,5	95,6	
109,00 Hotarat	1	,3	95,9	
110,00 InteresCariera	13	3,6	99,5	

111,00 InsensibilLaNevoileAltora	1	,3	99,7
112,00 Temperat	1	,3	100,0
Total	364	100,0	

4. CONCLUZII

În urma efectuării cercetării, folosind ca și metodă de cercetare analiza de conținut, am reușit să răspund la întrebarea principală a cercetării mele, respectiv ” Sunt rolurile de gen din filmele Disney în conformitate cu genul personajelor?” precum am reușit de altfel să îmi ating atât obiectivul principal de identificarea conformității sau non-conformității rolurilor de gen din cadrul filmelor Disney, dar și modul în care acestea au evoluat pe parcursul timpului.

Așa cum am menționat anterior, pe parcursul socializării primare un individ dobândește cunoștințe despre rolurile de gen și despre modul în care acesta trebuie să se conformeze sau nu cu genul său. Filmele Disney cu prinți și prințese, prin prisma popularității lor, prin prisma modului în care aduc în atenția copiilor diverse lecții de viață, diverse modele comportamentale, ajung să joace un rol important în modul în care aceștia internalizează și respectă rolurile de gen. Precum Mead afirmă, tinerii învață prin joacă, iar atunci când aceștia se pun în locul personajelor pe care le admiră ajung să le preia din caracteristici și să și le însușească. Același lucru se întâmplă și cu valorile promovate de aceste filmele, deoarece influențează atitudinile și comportamentele indivizilor, astfel încât am considerat necesar să răspund la aceste întrebări pentru a înțelege ce anume promovează filmele Disney prin intermediul comportamentelor efectuate de către prinți și prințese.

Dawn Elizabeth England, Lara Descartes și Melissa A. Collier-Meek au prezentat în cadrul lucrării ” Portretizarea modelelor de gen și Prințesele Disney” faptul că prinții au în general o distribuție egală a comportamentelor între cele specifice genului lor și cele non-specifice, în timp ce în cazul prințeselor au fost identificate doar aproximativ o treime de comportamente non-specifice din totalul comportamentelor înregistrate. Plecând de la această premisă m-am așteptat să obțin rezultate similare, însă prin prisma faptului că acest studiu a fost efectuat în anul 2011 și prin faptul că grila de comportamente folosite este diferită, am considerat că rolurile de gen vor evolua către androginitate și voi observa schimbări semnificative.

În cadrul acestui studiu au fost analizate treisprezece filme Disney, în urma cărora au fost identificate 540 de comportamente, dintre care 364 efectuate de către prințese și 176 de către prinți. Rolurile de gen promovate de prințesele Disney sunt formate din 49,5% comportamente tradițional considerate feminine și 50,5% masculine, iar cele promovate de prinții Disney sunt 39,8% non-specifice genului lor și 60,2% specifice. Acest lucru demonstrează că modelele de gen tradiționale nu sunt atât de prezente în cazul personajelor feminine, însă există în cadrul personajelor masculine. Prințesele sunt caracterizate de atitudinea activă a acestora, prioritizarea relațiilor romantice, dar și de asumarea rolului eroului. Prinții sunt caracterizați surprinzător de către o trăsătură ce am considerat-o feminină, prioritizarea relațiilor romantice, precum și de rolul eroului și al celui de lider. Astfel Disney promovează ca ideal feminin personaje ce iau atitudine, sunt capabile să îi salveze pe cei aflați în situații dificile, dar care au ca și scop final atingerea unui ideal de ordin romantic. Ca și ideal masculin este rolului liderului, rolul eroului, însă din nou scopul final trebuie să fie împlinirea de ordin romantic. Acest lucru a demonstrat că filmele Disney prezintă ca și valoare importantă iubirea, plasând-o de multe ori mai presus ca și comportamentul de lider sau de erou.

În ceea ce privește evoluția modelelor de gen, am descoperit că acestea au devenit pe parcursul celor trei perioade, cea clasică, cea de tranziție și cea actuală, mai degrabă non-conforme genului decât tradiționale. În perioada clasică prințesele erau caracterizate de desfășurarea activităților domestice și submisivitate, iar prinții de atitudine activă și prioritizarea relațiilor romantice, iar ambii erau slab reprezentați în cadrul filmelor. În perioada de tranziție, numărul comportamentelor non-specifice a crescut pentru ambele genuri, însă sunt caracterizați tot prin plasarea pe primul loc al relațiilor romantice. În perioada actuală prințesele sunt cel mai adesea prezentate ca având o atitudine activă, iar prinții ca fiind puternici. O schimbare semnificativă observată este și modul în care personajele masculine nu mai sunt introduse în povești doar cu scopul de a salva prințesa, ci sunt mult mai conturate din punct de vedere comportamental, precum și faptul că odată cu trecerea timpului atât prințul cât și prințesa devin eroi, devin lideri, ajungând să lucreze împreună mai degrabă decât să fie segregăți în funcție de genul lor.

Consider că cercetarea efectuată contribuie la înțelegerea tipului de modele de gen prezente în filmele Disney și demonstrează faptul că acestea evoluează odată cu trecerea timpului și cu schimbările ce au loc în societate, chiar dacă prezintă faptul că actual există o tendință de întărire a modelelor tradiționale pentru genul masculin, în cazul genului feminin am observat o tendință către modelele de gen mult mai non-conforme. Importanța acestui studiu este dat de impactul pe care filmele Disney și industria prințeselor și a prinților Disney le au asupra celor tineri, iar continuarea acestuia odată cu apariția altor filme o consider necesară prin prisma nevoii de înțelegere și conștientizare a modelelor de gen pe care copii le primesc.

Trebuie să fim conștienți de ceea ce ne înconjoară pentru a înțelege că fiecare element difuzat în media care se bucură de o asemenea popularitate are un impact major asupra unor categorii sociale, iar analizarea și înțelegerea valorilor promovate prin această cale trebuie să fie o prioritate.

5. BIBLIOGRAFIE

- Abbadessa, E. and Jenkins, D. (n.d.). *Disney Gender Analysis*. [online] Disney Gender Analysis. Disponibil la : <https://disneyanalysis.weebly.com/> [Accesat 5 Iunie 2019].
- Beaudoux, V. (2019). *Are Disney princesses failing as role models?*. [online] World Economic Forum. Disponibil la : <https://www.weforum.org/agenda/2017/07/are-disney-princesses-failing-as-role-models> [Accesat 5 Iunie 2019].
- Chafetz, J. (1999). *Handbook of the sociology of gender*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers, pp.216-217.
- Currah, P., Minter, S. and Green, J. (2000). *Transgender equality*. Washington, DC: National Gay and Lesbian Task Force, p.3.
- DeLamater, J., Maio, G., Olson, J. and Bernard, M. (2006). *Handbook of social psychology*. New York: Springer.
- Disney Princess Wiki. (2019). *List of Disney Princesses*. [online] Disponibil la : https://disneyprincess.fandom.com/wiki/List_of_Disney_Princesses [Accesat 5 Iunie 2019].
- Disney Princess. (2019). *Disney Princess*. [online] Disponibil la : <https://princess.disney.com/> [Accesat 5 Iunie 2019].
- England, D., Descartes, L. and Collier-Meek, M. (2011). *Gender Role Portrayal and the Disney Princesses*. *Sex Roles*, 64(7-8), pp.555-567.
- Fazio, R. and Williams, C. (1986). *Attitude accessibility as a moderator of the attitude-perception and attitude-behavior relations: An investigation of the 1984 presidential election*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(3), pp.505-514.

- Hoerrner, K. (1996). *Gender Roles in Disney Films: Analyzing Behaviors from Snow White to Simba. Women's Studies in Communication*. 19(2), pp.213-228.
- Holmes, M. (2007). *What Is Gender? : Sociological Approaches*. Sage Publications, p.17.
- Mcnamara, B. (2016). *How Disney Princesses Are Fighting Back Against Gender Stereotypes*. [online] Teen Vogue. Disponibil la : <https://www.teenvogue.com/story/disney-princess-principles-gender-stereotypes> [Accesat 5 Iunie 2019].
- Mead, G., Huebner, D., Joas, H. and Morris, C. (1962). *Mind, self, and society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Rokeach, M. (1976). *Beliefs, attitudes, and values*. San Francisco: Jossey-Bass, p.5
- Van Maanen, J. and Schein, E. (1978). *Toward a theory of organizational socialization*. Barry Staw (ed.) *Annual review of research in organizational behavior*, 1, p.209.
- Vlăsceanu, L., Algiță, D., Grunberg, L., Chelcea, L. and Beciu, C. (2011). *Sociologie*. Iași: Polirom, pp.207-257.
- West, C. and Zimmerman, D. (1987). *Doing Gender*. *Gender & Society*, 1(2), p.126.
- Zanna, M.P. and Rempel, J.K. (1988) *Attitudes: A New Look at an Old Concept*. In: Bar-Tal, D. and Kruglanski, A.W., Eds., *The Social Psychology of Knowledge*, Cambridge University Press, Cambridge, UK, 315-334.